

БІОБІБЛІОГРАФІЯ А.М. ГУДИМИ

6 червня 2014 року виповнилося б 80 років відомому українському вченому – релігієзнавцю, кандидату філософських наук, доценту, професору кафедри філософії і українознавства Гудимі Арсену Миколайовичу. Народився він у селі Нове Село Підволочиського району, що на Тернопіллі. У 1957 році закінчив історичний факультет Львівського державного університету імені І. Я. Франка і в цьому ж році розпочав свій трудовий шлях вчителем історії Новосільської середньої школи. Працюючи, Арсен Миколайович закінчив заочно аспірантуру на кафедрі філософії Львівського університету. Вже тоді він мав ряд публікацій на філософську тематику. Враховуючи навчання А. М. Гудими в аспірантурі, обласний відділ народної освіти рекомендував його із січня 1970 року на роботу в медичний інститут.

Ще у ті далекі 70-ті, як це не раз згадував Арсен Миколайович, в інституті відчувався університетський. Культ знань і прагнення до самовдосконалення випромінювали ветерани старої освітянської школи недавніх часів. Значну роль у становленні Арсена Миколайовича як особистості і викладача справили, як він про це згадує, професори Е. Н. Бергер, К. В. Кованов, С. М. Шамраєвський, Ю. Т. Коморовський, Л. І. Богачик та З. Ж. Гуде, доценти М. Л. Гліцький, С. О. Давида, Й. Ю. Корчинський, Р. Ф. Ткачук, Є. Й. Бліхар та ін. Повчально було для Арсена Миколайовича з ними спілкуватися, коли мова заходила про літературу, мистецтво, філософію! Саме вони заклали і берегли в інституті величавий культ інтелекту. Глибоко розумів їх одноліток і вчений з цієї ж когорти ректор Петро Омелянович Огій, який всебічно сприяв розвиткові культури знань, навчання і науки.

У грудні 1971 року А. М. Гудима був переведений на посаду старшого викладача. У 1974 році у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка він захистив кандидатську дисертацію на тему «Гносеологічні аспекти релігійної свідомості», у якій показав роль теоретико-пізнавальних цінностей у формуванні релігійної свідомості людини.

У вересні 1979 року А. М. Гудиму призначили на посаду доцента медінституту по курсу філософії. На посаді доцента, а потім професора кафедри філософії та українознавства Арсен Миколайович продовжував працювати і після виходу у 1994 році на пенсію.

Філософія – складна наука. Проте просто, доступно і дотепно по-своєму вирішував їх А. М. Гудима «філософські проблеми» у відповідях на питання студентів на навчальних заняттях, у науковому гуртку, під час численних екскурсійних поїздок. Для багатьох випускників Тернопільського медінституту він увійшов до плеяди тих викладачів, про яких пам'ятають протягом всіх років свого життя.

Трудовий шлях у Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського А. М. Гудима завершив у червні 2005 року. Опісля він працював доцентом кафедри гуманітарних дисциплін Інституту економіки і підприємництва, доцентом кафедри гуманітарних та суспільних дисциплін Галицького інституту імені В'ячеслава Чорновола.

31 серпня 2011 року А. М. Гудима завершив свій трудовий шлях, маючи багаж понад 54 роки викладацької і наукової роботи. З того часу він переїхав на батьківщину - в Нове Село, де 3 грудня 2013 року після тяжкої хвороби його не стало...

А. М. Гудима – видатний вчений-релігієзнавець. Його науковий доробок складає близько 300 наукових і навчально-методичних праць. Ще у 70-80-ті роки минулого століття вийшла у світ його монографія «Правда життя і віра» (Львів, 1981), вісім посібників, дві проблемні лекції з грифом Мінвузу УРСР, «Примірна програма і навчальний план школи молодого лектора» (М.: «Знание», 1988 р.).

Арсен Миколайович був активним членом Всесоюзної організації товариства «Знання», за що відзначений ним ювілейною медаллю, почесною грамотою та знаком «За активну роботу». У складі делегації товариства «Знання» він брав участь у форумах провідних університетів та громадських організацій Індії та Шрі Ланки (листопад-грудень 1983 р.).

Проте справжній творчий потенціал Арсена Миколайовича як педагога і науковця розкрився лише у роки Незалежної України. У 1993 році А. М. Гудима за підтримки і всебічної допомоги президента Української Асоціації релігієзнавців, заступника директора-керівника Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, професора Анатолія Миколайовича Колодного організував і очолив Тернопільський обласний осередок Української Асоціації релігієзнавців. Згодом осередок презентували на науковій конференції «Релігія і Церква в національному відродженні України». В умовах відсутності на той час державної ідеології Українська Асоціація релігієзнавців відіграла ключову роль у боротьбі з намірами Білокам'яної через її п'яту колону – Московське православ'я заглушити найменші прояви нашого національного відродження в інтересах духовних неоколонізаторів. Відтоді в Тернополі на базі Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського та інших навчальних закладів відбулася низка республіканських та міжнародних конференцій, симпозіумів, колоквіумів і «круглих столів». Учасниками наукових заходів постійно були, крім вчених-релігієзнавців вузів Тернополя та України, науковців Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, богослови УГКЦ, УПЦ КП, УАПЦ, РКЦ, представники протестантських течій, навіть харизмати. У конференціях брали участь: доктори богослов'я о. Іван Шевців (Австралія), о. Степан

Ярмусь (Канада), о. Іван Музичка (Італія), релігієзнавці та богослови з Польщі й Білорусі. Матеріали кожного форуму опубліковані в наукових збірниках, що видруковувалися за редакції А. М. Гудими, знаходили схвальні відгуки не лише в Україні, а й в зарубіжжі. Ось їх тематика: 1993: Релігія і церква в національному відродженні України; 1994: Хресна дорога митрополита Василя Липківського; 1995: Почаївський монастир у контексті історії та духовності українського народу; 1996: «Берестя–1596» в історичній долі українства; 1996: Київське християнство як духовна цінність українського народу; 1997: Ідея національної церкви в Україні; 1998: Ідея національної церкви в контексті історії та культури українського народу; 1998: «Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний!» (Лк. 6: 36); 1998: «Ноки маємо час, усім робімо добро…» (Гал. 6:10); 1998: Християнство і культура; 1999: «Благословляю іменем Твоїм»; 1999: Християнство і національна ідея; 1999: Хресна дорога; 2000: Християнство і особа; 2000: Урочиста академія, присвячена 2000-літтю Різдва Христового; 2000: «Християнство і Україна»; 2001: Християнство і мораль; 2001: Урочиста академія, присвячена 100-й річниці інтронізації владики Андрея Шептицького, «З його Духа печаттю»; 2002: Урочиста академія, присвячена 110-й річниці від дня народження Арсена Річинського; 2003: «Переяслав (1654)» в історії Української церкви; 2003: «Духовність – народу» (за матеріалами книги А. Річинського «Проблеми української релігійної свідомості»; 2004: Київська традиція і Східний обряд в українському християнстві; 2004: Четверті Річинські читання; 2004: Переяславська Рада: подія, наслідки, уроки; 2005: Україномовна Біблія в історії етноконфесійної свідомості українства; 2005: Християнське милосердя і «евітська» емпатія; 2006: УГКЦ і національна ідея: трагедія – 46; 2006: Українське християнство: історія трагедій та уроки сьогодення (1596, 1686, 1946); 2007: Конфесійне багатоманіття України в контексті духовного і національного відродження; 2008: «Батурин-300» і деколонізація України; 2008: Арсен Річинський і проблеми Помісної української церкви; 2008: «Ми – українці»; 2009: Урочиста академія, присвячена 120-річчю від дня народження видатного вченого-математика Мирона Зарицького та світлої пам'яті чільних подвижників національно-визвольної боротьби в ОУН і УПА подружжя Катерини Зарицької та Михайла Сороки – «Вони мислили Україною»; 2010: Арсен Річинський і УАПЦ; 2011: Петро Калнишевський: його доля як доля України; 2013: Презентація наукового збірника «Українську святиню – українському народові».

Без перебільшення можна стверджувати, що завдячуючи самовідданій і творчій праці А. М. Гудими, за підтримки ректора чл.-кор. НАМН України, професора Л. Я. Ковальчука і безпосередньої допомоги проректора з наукової роботи чл.-кор. НАМН України, професора, голови Тернопільського осередку Наукового товариства імені Шевченка

М. А. Андрейчина Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського став справжнім науковим центром релігієзнавчої думки в Україні.

За роки незалежної України А. М. Гудима розробив програму з курсу «Релігієзнавство», на основі якої опублікував підручник (2002 р.), посібники з релігієзнавства (2000, 2006) для вищих медичних навчальних закладів відповідно III-IV і I-II рівнів акредитації з грифом ЦМК МОЗ України. Один із них у скороченому варіанті перекладений англійською мовою. Співавтор «Релігієзнавчого словника» (К., 1996 р.), автор 7-ми брошур, в т.ч. «Почаївський монастир в історичній долі українства» (2003), «Анатомія міфології раскола» (2005), монографії «Харизма Арсена Річинського (2007, 2-ге видання 2008) та ряду публікацій в журналах «Віче», «Людина і світ», «Віра і культура» (Вінніпег, Канада), «Патріярхат» (Філадельфія, США), в альманахах «Київська церква» та «Різдво Христове», в науковому збірнику «Історія релігій в Україні», в часописі «Українське релігієзнавство», в щорічнику «Релігійна свобода» та ін. Якщо в донезалежницькі роки Арсен Гудима мав 61 наукову і науково-популярну публікацію, то після 1991 року – 138. В пресі він мав відповідно 40 і 93 статті. Активним доповідачем на конференціях він був до 1991 (93) і після цього року (103).

Наріжним каменем наукової і громадської діяльності А. М. Гудими стала боротьба за Українську Україну. У ній він був безкомпромісним. У своїх працях та рішеннях конференцій він захищав українську святиню Почаївську Лавру від посягання на неї московсько-православних загарбників, висвітлював дійсну, історично-значиму природу Берестя – 1596, обстоював Київські традиції і Східний обряд в українському християнському конфесійному багатоманітні України, висвітлював роль Української Церкви в контексті духовного і національного відродження. Невипадково А. М. Гудиму запросили взяти участь у міжнародній конференції Інституту соціальної географії Російської АН (Москва, 1998), де він зробив доповідь «Роль ідеї національної церкви в духовному відродженні українського народу». Не обійшлося без прилюдної зустрічі перед учасниками конференції з другою особою в апараті митрополита (сьогодні патріарха) Кирила. Це вкотре переконало Арсена Миколайовича, що навіть духовні можновладці Білокам'яної хотіли б, та не можуть показати переваги Московського православ'я та його церкви.

Завдяки науковому ентузіазму А. М. Гудими вдалося віднайти в Тернопільському архіві оригінал праці знаного українця Арсена Річинського «Проблеми української релігійної духовності», організувати повернення до Тернополя із місця висилки Московською владою до Казахстану тіло відомого борця за Українську православну автокефалію, сприяти його висвяті УАПЦ. З цієї нагоди було проведено міжнародну урочисту академію, присвячену А. Річинському, Річинські читання (1998,

2000, 2002, 2005 pp.), які регулярно проводяться до сьогоднішнього часу завдяки натхненній діяльності Почесного наукового співробітника Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України, кандидата медичних наук Петра Євстахійовича Мазура – директора Кременецького медичного училища, яке носить ім'я Арсенам Річницького. Арсен Миколайович за підтримки Предстоятеля УАПЦ митрополита Мефодія став співорганізатором двох видань книги А. Річинського «Проблеми української релігійної свідомості» (2000, 2002 pp.), науковим консультантом документального фільму «Арсен Річинський – ідеолог Українського православ'я», ініціював виготовлення нагородної медалі «Духовність – народові» до 110-річчя від дня народження полум'яного борця за Віру, Церкву і Волю України.

Як член правління Тернопільського міського об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка А. М. Гудима за підтримки голови об'єднання Дарії Чубатої ініціював «Круглий стіл» «Батурин – 300 і деколонізація України» (2008). Вузловими темами для обговорення стали: «Юргія варвара»; «Слідами ненависті та злоби»; «Руїни Батурина крізь призму століть»; «Імперські потуги наших днів»; «Будьмо пильні». Рекомендацією «Круглого стола» стало встановити пам'ятний знак про річницю трагедії гетьманської столиці. Її підтримав верховний отаман українського козацтва, він же головний лікар Тернопільського району Ігор Вардинець. У жовтні 2008 року біля Свято-Троїцького духовного центру, що в Тернополі, на великому зборі козаків України пам'ятний знак освятив протоієрей Анатолій Зінкевич. На пам'ятному знаку є такі слова: «Жертвам московського геноциду. Батурин, 2 (11) листопада 1708. Від українських козаків. 2008».

А. М. Гудима приклав багато зусиль з висвітлення правдивої історії ОУН-УПА. Наприкінці 1991 року був легалізованим надрайонний провідник ОУН-УПА Ілля Оберишин. Арсен Миколайович знав його дружину – вчительку історії із с. Городниці Підволочиського району Емілію Миколаївну Турчин. Стало відомо, що вона вийшла заміж за провідника у 1949, народила сина Аркадія. З 1951 року зберігала в таємниці місце перебування свого чоловіка. Арсен Миколаович не міг залишитися байдужим до тернистої долі української жінки, матері, страдниці, полум'яної патріотки... Зокрема, переконав пані Мілю увічнити свій подвиг у книжці «Шлюб у підпіллі» (2009), яка привернула увагу української діаспори. До того ж, підказав тернопільським письменникам – заслуженому діячеві мистецтв України

Богданові Мельничуку та Ніні Фіалко ідею написати п'єси за мотивами цієї книги. Невдовзі в Городниці відбулася прем'єра вистави, яку підготували учасники місцевого драмгуртка. Героїні п'єси (п. Мілі) від імені голови Обласної ради п. Олексія Кайди була вручена ювілейна

медаль до 100-річчя від дня народження провідника ОУН Степана Бандери.

Завдяки А. М. Гудимі побачив світ збірник «Жива легенда» (Тернопіль: Тернограф, 2011), куди увійшли поема Євгена Безкоровайного «Урок пам'яті», п'єса Б. Мельничука та Н. Фіалко «Люб у підпіллі» та повість Емілії Турчин-Оберишин «Жатя» про подругу – вчительку з Вінничини – учасницю національно-визвольної боротьби у 1940-х роках минулого століття.

У 2010 році А. М. Гудима ініціював і взяв участь у виготовленні і встановленні на приміщенні колишнього відділку НКВД Нового Села меморіальної дошки в пам'ять про борців за незалежність України. На ній зазначено: «У цьому будинку в 1939 – 1940 та 1944 – 1959 роках була більшовицько-московська катівня НКВД – МВД – КГБ. Схили голову перед пам'яттю борцям за Волю України».

А. М. Гудима учасник понад 160-ти наукових конференцій, у т.ч. в Інституті географії Російської АН (1998 р.), в Ягеллонському (1999 р.) та Мінському університетах (2003 р.). Він був членом комісії Української Асоціації релігієзнавців з підготовки типової програми вузівського курсу «Релігієзнавство».

За багаторічну плідну і натхненну діяльність А. М. Гудима нагороджений орденами: «За заслуги III ст.», УПЦ КП - «Св. архистратига Михаїла», Українського козацтва – «Віра» (2008) і медалі Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка «Будівничий України», «За вірність і відданість», УАПЦ - «Духовність народові». У 1999 році професор А. М. Колодний рекомендував А. М. Гудиму Вченій Раді Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України на посаду Почесного співробітника Інституту, а у 2003-му професор М. А. Андрейчин, проректор з наукової роботи – на посаду Почесного професора тоді ще медичної академії імені І. Я. Горбачевського. У 2005 році Предстоятель УАПЦ Мефодій вручив А. М. Гудимі диплом професора богослов'я. У 2009 А. М. Гудиму обрали членом-кореспондентом Української вільної академії наук (Канада).

Підсумком багаторічної діяльності Арсена Миколайовича, написана на численні прохання рідних стала книга спогадів «Мої обереги», яка двічі побачила світ (Тернопіль: Астон, 2012 та 2013). Історичне осмислення свого життя за часів панування Польщі, приходу Радянської влади, німецької окупації, боротьби ОУН-УПА, колективізації, життя в лещатах більшовицько-московської цензури і пропаганди та буремних років незалежності. Її презентація відбулася восени 2012 року в Тернопільській обласній бібліотеці.

До останнього свого дня Арсен Миколайович займав активу громадянську позицію, як міг відстоював честь і незалежність України від будь-яких посягань, активно реагував на коливання громадської думки,

відверту брехню і цинічність. Його останніми публікаціями були статті “Захисники, а не прислужники” (Газета “Вільне життя”, 30 жовтня 2013 року) та “Розукраїнізована, розпорошена...” (газета “Вільне життя”, 13 грудня 2013 року). Остання вийшла вже після смерті її автора. “Знищити нас як націю, – пише Арсен Миколайович – такою була мета всіх окупантів. Упродовж історії завойовники намагалися роздробити єдність народу, розпорошити, винищити.” Це підтвердило сьогоднішня і про це треба пам’ятати завжди.

В домі Арсена Миколайовича у Новому Селі в батьківській хаті стоїть письмовий стіл, незакінчений рукопис, окуляри, кишеньковий ніжик, ручки, олівці, розкидані скрепки та інше канцелярське приладдя. У стосі папок матеріали – заготовки наступних статей та матеріали конференцій, розкриті і нерозкриті книги із закладками. Вирує дух...

Вагомий внесок Гудими А. М. в культурно-подвижницьку роботу, неодноразово був схвально оцінений Правлінням Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Конгресом української інтелігенції, різними церковними організаціями, громадськістю.

Доктор медичних наук, професор А. А. Гудима.